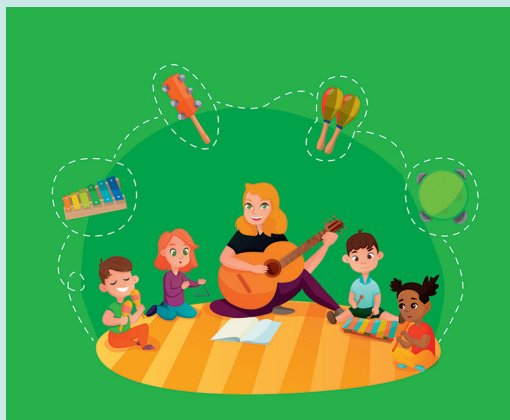

ПОРАДНИК ДЛЯ ВИХОВАТЕЛІВ

ЕФЕКТИВНІ ФОРМИ РОБОТИ З ДІТЬМИ В УКРИТТІ

ВГО «Асоціація працівників
дошкільної освіти»

Порадник розроблено в межах проєкту ЮНІСЕФ «Забезпечення безперервності навчання та розвитку дітей дошкільного віку в умовах кризи в Україні», який реалізує ВГО «Асоціація працівників дошкільної освіти» за підтримки Міністерства освіти і науки України, Українського інституту розвитку освіти. Думки, висловлені в публікаціях, не обов'язково відображають політику та погляди ЮНІСЕФ.

У пораднику подано дієві технології та форми роботи з дітьми, що допоможуть педагогам організувати освітній процес в укритті.

Упорядниця: Оксана Гура, голова відокремленого підрозділу ВГО АПДО в м. Буча, методист відділу дошкільної освіти УІРО

Редакторки: Ганна Мозирко, Вікторія Третяк, Олена Філоненко

© ЮНІСЕФ, 2024

© ВГО «АПДО», 2024

Зміст

Вступ	4
Технологія «халабудної педагогіки»	5
Технологія «Стіни, стеля та підлога, що говорять»	7
Вільна гра.....	9
Театралізована діяльність.....	11
Поради, як створити «мультфільм» за казкою.....	13
Пальчиковий тіньовий театр	14
Квест «Символи-обереги України»	15
Рухливі ігри	19
Малорухливі ігри.....	20
Гра в шашки, шахи.....	22
Вправи з шашками	23
Художня творчість	24
Бізіборди, LEGO, пазли та настільні ігри.....	25
Дидактична гра «Склади візерунок»	28
Ігрові вправи та ігри з камінчиками	29
Ігри з «кошиками»	32
Теми, які не варто обговорювати, й дії, які не варто пропонувати робити.....	34
Поради: що зробити під час повітряної тривоги, щоб діти не нервувалися.....	35
Використані джерела	37

Вступ

Чи можна продовжувати освітній процес в укритті, якщо прозвучав сигнал повітряної тривоги? Однозначно так. Але педагоги повинні враховувати бажання дітей, прорахувати, чи буде саме той матеріал, що вони використовували на занятті, та чи достатньо його, особливо якщо це заняття з сенсорно-пізнавального розвитку або з серії занять «Дитина в світі мистецтва».

Освітній процес в укритті має гарантувати дітям безпеку не лише фізичну, а й емоційну та психологічну, відволікати їх від тривоги. Організація освітнього процесу безпосередньо залежить від облаштування укриття: чи це одне загальне приміщення з локаціями для спортивної, образотворчої чи ігрової діяльності, чи в укритті кілька невеличких приміщень. Приміщення в укритті важливо розділити на гамірні та тихі осередки, у ньому має бути достатньо простору для організації різних видів діяльності, вільної гри та гри за інтересами.

Що ж робити з дітьми в укритті? У пораднику запропоновано різні технології та форми роботи, які є інформативними, цікавими та містять компоненти, що стимулюватимуть пізнавальний розвиток дошкільників. Також у ньому поради, на які теми ліпше не говорити з дітьми та що робити під час повітряної тривоги, щоб діти не нервували.

Що взяти до уваги під час ігрової діяльності в укритті

1. Перевіряти облаштування укриття й розміщення локацій (тихі та гамірні осередки).
2. Використовувати різні ігрові технології.
3. Періодично робити ревізію іграшок і матеріалів для творчості.
4. Бути для дітей чарівником, який у потрібний момент дістане з «чарівної валізки» нову гру чи запропонує цікаву ідею.

Технологія «халабудної педагогіки»

Технологія «халабудної педагогіки» допоможе створити особистий простір для дитини, зокрема й в укритті. «Халабуда» в педагогіці — це маленький будиночок, створений з ковдр, відкритих парасольок, столів, завісок; будиночок, що створила дитина, яка шукає затишку й захисту.

Власне, халабуда — це й не будиночок, а легке шатро чи «намет», що можна встановити в будь-якому куточку приміщення для усамітнення. Вона займає мало місця, її легко встановлювати й збирати. З чого можна збудувати? Із ковдр, столів, завісок або нещільного та прозорого матеріалу. Навіть стіни з картону або легкої тканини допомагають дитині відпочити від подій, емоцій, людей. А збудована власноруч халабуда — це взагалі скарб!

Про що має попікнутися педагог? Про матеріали для побудови халабуди: різні шматки тканини, скатертини, якими вже ніхто не користується, прищіпки. Все це можна заздалегідь розмістити в укритті.

Невичерпна дитяча фантазія породжує незліченні теми для ігор, пов'язаних із халабудою: це і хатинка для загадкового персонажу, і казкова рукавичка, і королівський палац. Нарешті, це просто будинок для дітей, які так люблять гратися в сім'ю.

Це лише кілька варіантів реалізації «халабудної педагогіки» в укритті. Їх набагато більше. Проте слід завжди пам'ятати, що особистий простір дитини — у пріоритеті.

Технологія «Стіни, стеля та підлога, що говорять»

Спустившись в укриття, діти не побачили іграшок. Але зацікавилися стінами, стелею та підлогою. Чому? Бо педагоги реалізували технологію «Стіни, стеля та підлога, що говорять». Це технологія перетворення приміщення в освітнє середовище, живе та дієве. Нею можна скористатися і в укритті.

Стеля, підлога, стіни мають «говорити» з дітьми, заохочувати та стимулювати їх до різних ігрових дій:

- пройти шляхом, заданим відбитками ніжок певного кольору, які намальовані на підлозі, або по казковому лабіринту;
- «прочитати» схеми з геометричних фігур на стіні або відшукати малюнки загадок — усе що креативні дорослі підготували, намалювали чи розвішали.

Потрібно використовувати ті елементи, що цікавитимуть дітей під час перебування в укритті, розвиватимуть їх та будитимуть бажання продовжувати свою діяльність протягом певного часу.

Що врахувати під час оформлення «стін, що говорять»

1. Зображення слід розміщувати на контрастному тлі, щоб їх було добре видно на відстані 1—2 м.
2. Стежити, щоб експозиція не була монотонною, надто «причесаною». Найпростіший, економічний і неруйнівний для стін спосіб — забити кілька цвяхів або прикріпити маленькі гачки, на які можна вішати зроблені з цупкого паперу плакати, прапорці, кульки або рамки, листи з текстом.
3. Дидактичні матеріали, що використовують для стендів (наприклад, геометричні фігури, цифри, картинки пір року), потрібно змінювати відповідно до складеного графіка, але не рідше як 1—2 рази на місяць.

Вільна гра

Гра сприяє навчанню дітей, активному включенню в діяльність, дає їм змогу випробувати нові ідеї та взаємодіяти з іншими.

Гра – природний спосіб взаємодії з дитиною.

У Базовому компоненті дошкільної освіти зміст лінії «Гра дитини» передбачає розвиток у дітей творчих здібностей, самостійності, ініціативності, організованості в ігровій діяльності та формування у них стійкого інтересу до пізнання довкілля і реалізації себе в ньому. Гра забезпечує задоволення ігрових уподобань кожної дитини, сприяє виникненню дружніх, партнерських стосунків та ігрових об'єднань за інтересами, спонукає до обміну думками, оцінювання себе й інших, заохочує до імпровізації, висловлювання власних оцінно-етичних суджень.

Щодо гри в укритті, то ігрова діяльність, як і будь-яка інша, має гарантувати дітям безпеку не лише фізичну, а й емоційну та психологічну, відволікати їх від тривоги.

Створіть в укритті локації, де діти матимуть змогу гратись за інтересами, де може виникнути та розгорнутись вільна гра за особистою ініціативою дітей, завдяки якій вони втілюють свої задуми, діють за своїми планами та уявленнями про реальне життя.

Про що пам'ятати

1. Вільна гра — це творча ініціатива дітей, а з боку дорослого — делікатна підтримка.
2. Для розгортання гри при облаштуванні локації слід врахувати облаштування укриття: чи це одне загальне приміщення з різними локаціями чи укриття має кілька невеличких приміщень, які спеціально облаштовані для проведення різних видів діяльності.
3. Для здатності взаємодіяти з однолітками в рольових ігрових діях педагогу варто постійно змінювати та поповнювати «ігровий арсенал».

Ми, дорослі, є «дизайнерами» створення умов для комфортного освітнього та безпечного середовища, де перебувають діти в реаліях сьогодення. Гра — це не шаблон для дорослих в ігровому просторі. Дорослі у взаємодії з дітьми в грі мають пам'ятати, що розвивають творчих людей, які вміють мислити, обґрунтовувати свою думку і готові вчитися упродовж життя.

Театралізована діяльність

Театр і діяльність, що з ним пов'язана, навчає дітей помічати, цінувати прекрасне в усьому, що нас оточує. Тому в укритті доцільно використовувати ті види театрів, які можна легко розмістити в ньому та які займають небагато місця: настільний, фартушковий, фланелеграфовий, ляльковий, тіньовий.

Діти — актори від природи! Хтось полюбляє перевтілюватись у казкових персонажів. Є ті, кому подобається відвідувати театри. Якщо простір укриття дозволяє, то можна у ньому можна організувати невеличку локацію з різними видами театрів і ширми.

Заспокоїти найменших, зачарувати гомінких і надто рухливих дітей допоможе лялькова вистава від дорослих. Перевтілюючись у персонажів лялькового театру, педагоги створюють дошкільникам атмосферу казковості. Така форма роботи дає змогу пробудити в дітей активність, фантазію, творчі здібності, розвивати комунікативні навички та пізнавальний інтерес. Це буде відволікати від тривоги через перебування в укритті.

Ролі головних персонажів вистав можуть виконувати вихователі чи інші дорослі — вчитель-логопед, практичний психолог, помічник або асистент вихователя разом з дітьми чи й самі діти — старші дошкільники.

Не менш захопливою буде гра-драматизація чи лялькова вистава, яку діти старшої групи підготують і покажуть дітям молодшої групи. Особливо, якщо діти купуватимуть квитки на виставу, сидатимуть на «театральні» стільчики, до зали заходитимуть, відгадавши загадку чи виконавши якісь дії.

Якщо в укритті є мультимедійне обладнання, можна переглядати лялькові вистави.

Переглянути добірку лялькових вистав

Також можна запропонувати дітям театр тіней. Такий вид театру містить елементи анімації, тому дуже подобається дошкільникам. Його перевага в тому, що для вистави не потрібно добирати костюми та складні чи великі декорації. Його основа — гра світла й тіні. Чому він важливий? Тіньовий театр — це не лише чудова розвага, а й додатковий спосіб розвитку дитини. Ігрова діяльність з театром стимулює розвиток уяви, творчості та мовлення дітей.

Цікавим і результативним у роботі зі старшими дошкільниками буде такий вид театралізованої діяльності, як створення «мультфільмів». Мистецька діяльність під час створення кадрових етюдів, акторська гра під час «оживлення» казок та оповідань є початком формування в дітей емоційно-естетичної «картини світу».

Про що подбати

1. Розмістити ширми, дібрати атрибути та персонажів для різних видів лялькових театрів. Періодично переглядати та оновлювати чи змінювати набір ляльок, атрибутів для різних видів ігрової театралізованої діяльності.
2. Заздалегідь домовитись із музичним керівником про репертуар. Дібрати наголівники або елементи костюмів. Розмістити їх в укритті.

Поради, як створити «мультфільм» за казкою

- 1 Прочитати чи розповісти дітям казку або оповідання.
- 2 Фрагментарно обговорити, обіграти казку чи оповідання, поділити на частини.

Запропонувати колективно чи індивідуально, за бажанням дітей, намалювати чи дібрати відповідні малюнки до кожної частини «мультфільму». Можна схематично, попередньо домовившись із дітьми, за допомогою умовних позначень.
- 3
- 4 Визначити разом з дітьми головні сюжети та скласти план «мультфільму»; об'єднати дітей у підгрупи.
- 5 Послідовно розкласти намальовані сюжети відповідно до подій.
- 6 Запропонувати дітям «озвучити» створений власноруч «мультфільм».

Пальчиковий тіньовий театр

За допомогою пальців рук можна відтворити тварин, людей, рослини та різні предмети.

Цікавим і захопливим дійством для дітей буде взаємодія між персонажами та їх переміщення в просторі. Такий різновид пальчикового тіньового театру є засобом розвитку дитячої уяви. Сприятиме розвитку спостережливості, дрібної моторики рук і координації рухів, розвитку асоціативного мислення та уяви. А виконання ролей забезпечить розвиток зв'язного мовлення та інтонації.

Квест «Символи-обереги України»

Матеріали

Локація «Віночок»:

- малюнки рослин — мальва, калина, ромашка, безсмертник, деревій, барвінок, незабудка, чорнобривці, любисток, волошка, червоний мак і хміль;
- великий аркуш, на якому намальовано коло;
- клей, серветки, пензлики для клею.

Локація «Рушники»:

- паперові рушники за кількістю дітей;
- кольорові цеглинки LEGO.

Попередня робота. Вихователь заздалегідь облаштовує в укритті дві локації: «Віночок» і «Рушники». Для гри діти отримують карту — план укриття з позначками локацій. На локаціях розміщено матеріали для аплікації / малювання / ліплення (на вибір). За наявності мультимедійного обладнання можна провести інтерактивні вправи.

Перебіг

Вихователь. Що то, діти, за країна — неба синього блакить,

На ланах її пшениця й жито стиглим золотом блищить?

Гори є і полонини, є моря, річки, ліси...

Загалом, то є країна невимовної краси!

Люди мудрі, працьовиті у країні тій живуть

На чуже не зазіхають і свого не віддадуть.

Гордо, голосно, дитино, ти назви ім'я країни

У якій разом із нами народився і живеш.

Дочкою є чи сином і коли ти підростеш,

Будеш їй творити славу, розбудовувать державу.

Отже, зветься ця країна, незалежна і єдина —

Наша ненька —

(Усі разом) Україна!

Вихователь. Наша мила і люба Батьківщина, край, де ми народились, живемо, зростаємо, дружимо та відвідуємо садок. І сьогодні я пропоную разом пригадати українські обереги. Для цього я приготувала вам ось таку незвичайну карту. Будемо рухатись?

Локація «Віночок»

Вихователь. Впізнали, що це? Правильно, це віночок. Дівчатка починали носити його з трьох років і вплітали в нього три квіточки: чорнобривці, незабудки, ромашки. Для дівчинки чотирьох років у віночок доплітали безсмертник.

А от для дівчаток шести років, як ви, у віночок вплітали шість квіточок.

Саме квіти є основою українського традиційного вінка і кожна квітка є оберегом. У вінок вплітають 12 квітів: мальву, калину, ромашку, безсмертник, деревій, барвінок, незабудку, чорнобривці, любисток, волошку, червоний мак і хміль.

Пропоную знайти квіти для віночка дівчинки шести років.

Діти беруть малюнки квітів — барвінок, чорнобривці, нагідки, безсмертник, волошки, гроно калини.

Вихователь. А що прив'язували до віночка? А скільки стрічочок ув'язували? Ув'язували 10 стрічок різного кольору. Жовта стрічка символізувала колосок у полі, зелена — життя, синя — воду, рожева — достаток, помаранчева — усмішку сонця, біла — пам'ять, світло-коричнева — землю.

Краса кожної квіточки зачаровує! Пропоную створити власні віночки для дівчаток нашої групи. То скільки квіточок нам знадобиться?

Вихователь пропонує дітям з квітів викласти віночок (колективна робота з аплікації). Діти об'єднуються у підгрупи. Це може бути одна спільна робота, або 3—4 — залежить від кількості дітей та площі укриття.

Під час роботи діти повторюють назви квітів, які вплітають у віночки.

[Скачати](#) презентацію для локації.

Вихователь. Пропоную рухатись далі. Який номер нашої наступної зупинки? Ви помітили, що до неї веде якась дивна стежка!

Діти, долаючи смуги перешкод, які треба оминати, підлізти під них, переступити, вилізти зверху і спуститися тощо, підходять до локації «Рушники».

Локація «Рушники»

Вихователь. Діти, ви впізнали, що це? Так, рушник, ще один національний оберіг, народний символ України. Все життя українця пов'язане з рушниками. Хліб-сіль на вишитому рушнику — то гостинність нашого народу. Рушник на стіні — невід'ємний символ хатнього інтер'єру: в давнину не було жодної оселі в Україні, яку б вони не прикрашали. Пригадаймо разом назви рушників.

Якщо в укрітті є мультимедійне обладнання, вихователь показує презентацію. Якщо немає — роздруковує або добирає рушники за видами.

Вихователь. В українських традиціях рушників було чимало. Залежно від того, які функції виконував рушник, були різні їх види.

Рушники за призначенням

Для церкви, божник. На них вишивали ікони, стилізовані зображення святих, молитви.

Кілковий для оздоблення картин. Раніше картини, вишиті хрестиком, прикрашали рушниками.

Плечовий. Ним перев'язували сватів після вдалого сватання.

Утирач — праобраз сучасного бавовняного рушника для рук. Такий рушник не вишивали, лише краї підрублювали або декорували обметувальним швом контрастного кольору.

Стирок — рушник без прикрас, яким витирали посуд.

Для стріхи або будівельний. Таким вишитим рушником разом із букетом із дуба, клена, осики прикрашали останню крокву на хаті.

Хлібники — види рушників українців з Бескидів і Лемківщини. Їх використовували для зберігання хліба. Такі рушники довжиною були майже 1 м, їх прикрашали двома вузькими смужками орнаменту по краях.

Рушник для благословення в дорогу. Про такий рушник можемо почути у «Пісні про рушник» Андрія Малишка («Рідна мати моя»), де згадується, що, проводжаючи в дорогу, мати давала синові на щастя-долю вишитий рушник.

Вихователь. Який вид рушників ви запам'ятали? А який б хотіли придбати? Сьогодні в нас є така можливість! Ми станемо дизайнерами власних рушників! Нумо створювати!

Вихователь роздає дітям «рушники» — паперові смужки, цеглинки LEGO або заздалегідь вирізані квіти та листочки.

Вихователь. Для виготовлення справжніх рушників необхідні полотно, нитка та голка. Зараз пограємо в естафету «Хто швидше вишиє рушник». Об'єднайтеся у дві команди: «Голочки» і «Рушничок». «Голочки» будуть проходити крізь «рушничок» — вишиватимуть.

Діти, що в команді «Рушничок», стають у шеренгу, піднявши руки вгору. За сигналом перший з команди «Голочки» починає рух «змійкою» між дітьми, що стоять у шерензі, проходячи у «віконечка» піднятих рук. У зворотному напрямку «голочка» рухається по прямій і передає естафету наступному гравцю.

Вихователь. А зараз пограємо у гру «Дивовижний клубочок». Оберемо ведучого — швачку, інші учасники — «ниточка». Швачка відвертається, а «ниточка» утворює коло та починає заплутувати свій «клубок». Діти, можете підлізати, переступати чи заплутувати свою «ниточку». Одна умова — руки відпускати не можна. Почали!

Щойно «ниточка» заплутається, гравці кличуть швачку, щоб вона допомогла розплутати. Швачка може переставляти учасників, щоб розплутати «клубок». Умова гри незмінна: руки розривати не можна!

Вихователь. Хай же вільна Україна

Буде мужня, щедра, сильна!

Завжди будемо любити

Сине небо, жовте жито,

Чорнобривці і калину

Рідну нашу Україну!

[Скачати](#) презентацію для локації.

Рухливі ігри

Педагогам необхідно продумати рухову активність для дітей, які перебуватимуть в укритті. Це можуть бути розминки, руханки, малорухливі ігри, рухливі ігри з конструктором LEGO чи спортивні ігри. Якщо умови укриття дозволяють, можна проводити спортивні заходи за участю інструктора з фізичного виховання.

Про що подбати

1. Застосовувати різні рухливі ігри: за змістом і характером руховий дій, за ознакою основного руху, що переважає, за ступенем фізичного навантаження.
2. Під час планування та проведення ігор необхідно враховувати різний ступінь рухливості: чергувати ігри середньої, малої рухливості, ігри з елементами спорту.
3. Для збагачення рухового досвіду дошкільників, мотивації до рухової активності бажано використовувати різне нестандартне фізкультурне обладнання та інвентар. Його можна виготовляти разом з дітьми — це відволіче від тривоги, налаштує на творчість та бажання використовувати обладнання в іграх, позайматися фізичними вправами.

Веселі руханки можна виконувати разом! Скористайтеся [прикладми](#).

Малорухливі ігри

Гра з пластиковими стаканчиками «Кози»

Діти з вихователем сідають кружка. Напроти кожного стоїть пластиковий стаканчик. У того, хто починає гру, два стаканчики. Діти співають пісеньку й передають по колу додатковий стаканчик.

Скакали дикі кози (*передають стаканчик сусіду праворуч і двічі плескають у долоні*)

Через попові лози. (*повторюють рухи*)

За ними козенята

Ламали ноженята.

То в гору, то в долину,

То в рожу, то в калину.

А кізочка скік-скік,

А ніженька трісь-трісь.

Кізка, якби не скакала,

Ніженьку б не зламала.

Ме-ме-ме! (*той, у кого два стаканчики, прикладає їх до голови, як ріжки*)

Гру продовжують у пришвидшеному темпі.

Хто швидше «пришиє»

Вихователь об'єднує дітей у дві команди. Кожна команда на швидкість має «пришити» всіх членів команди одне до одного. Замість голки вихователь пропонує використати чайну ложку, до якої прив'язана нитка або мотузка. «Пришивати» можна через ремінець, лямку, петлю на штанах тощо.

Відтвори за мною

Вихователь показує дітям рухи: 3—4 для старшого віку, 2—3 для молодшого. Діти мають повторити ці дії в тому порядку, як показав вихователь.

Якщо діти добре справляються із завданням, вихователь може запропонувати спочатку виконати рухи, повторюючи за ним, а потім попросити виконати рухи в зворотному напрямі.

Рух 1. Присісти — встати — підняти руки — опустити руки.

Рух 2. Підняти руки на рівні грудей — повернути долонями вгору — покласти руки на свої плечі навхрест — опустити руки вниз.

Рух 3. Присісти — встати — повернути голову вправо — повернути голову прямо.

Гра в шашки та шахи

Чи можна в укритті грати в спортивні ігри? Відповідь однозначна — не лише можна, а й потрібно! До спортивних ігор належить і гра в шашки та шахи.

Щоб урізноманітнити та зробити гру в шашки чи шахи захоплюючою для дітей в укритті, можна створити спеціальний розвивальний простір і використовувати нестандартне ігрове обладнання.

Ігрове поле можна виготовити на дошці, яку заздалегідь потрібно розкреслили на підлозі або викласти його за допомогою великих квадратів чи паличок, а фігурами будуть діти, які надягнуть на голову паперові наголівники у формі шах чи шашок. Чи облаштувати його на стільницях столів, а фігурами можуть бути пластикові кришечки.

У пригоді може стати технологія «Стіни, що говорять», а щоб фігури тримались, є безліч сучасних матеріалів. Як варіант, можна виготовити дидактичний посібник: ігрове поле — фліпчарт, розміщений на стіні, а фігури на магнітах. Або ж розмістити на стіні та

закріпити фланелеграф чи шматок тканини. Фігури — розмальовані гудзики, картонні фігури на липучках. Рухливі та змінні елементи зроблять посібник багатофункціональним. Для цього потрібне лише бажання та винахідливість вихователя.

Про що подбати

1. Забезпечити достатню кількість шашок, шахів.
2. Ігри чи змагання бажано проводити в тихих осередках укриття, щоб діти могли зосередитись на грі.
3. Підготувати залишковий матеріал (кришечки, камінчики, корки) для виготовлення шашок власноруч.

Вправи з шашками

Мета вправ:

- ознайомлювати з поняттям «поле», «діагональ», «горизонталь», «вертикаль»;
- формувати вміння орієнтуватися на дошці, розміщувати шашки та рухатися в певному напрямку;
- формувати та закріплювати знання про шашки, їхній колір, будову шахівниці;
- розвивати пам'ять, увагу, спостережливість.

Рухайся, як я

Обладнання: шахівниця, дошка, оформлена як шахівниця — для педагога та дитини; фішки — гудзики, камінчики, кришки.

Правила: педагог розставляє фішки та пропонує на своїй шахівниці відтворити дії в певній послідовності.

Що змінилось

Обладнання: шахівниця, шашки чи фішки — гудзики, камінчики, кришки.

Правила: педагог розставляє фішки чи шашки, пропонує дитині запам'ятати розміщення на полі та відвернутись чи заплющити очі. Відтак педагог змінює кількість або розташування шашок і пропонує дітям назвати, що змінилось, і відтворити, як було.

Чорно-білі візерунки

Обладнання: шахівниця, шашки.

Правила: педагог пропонує дітям розмістити:

- білі шашки на білих квадратах;
- білі шашки на чорних квадратах;
- розмістити шашки по черзі за кольором: білий, чорний і навпаки.

Так само розміщувати по горизонталі, вертикалі, діагоналі.

Бізіборди, LEGO, пазли та настільні ігри

Дошкільник — невтомний дослідник, якому необхідно все знати, все розуміти та у всьому розібратися. Як часто ви були свідком розібраних побутових предметів, які вже неможливо відремонтувати, чи «прибиральником» дослідів, які проводила дитина? Діти із захопленням і подивом відкривають світ навколо себе, де так багато предметів, подій, речей і явищ.

Саме гра для дошкільників — найважливіший спосіб дослідити світ. А допомогти його досліджувати можуть бізіборди, різні види конструкторів, настільно-друковані та дидактичні ігри.

Бізіборд (busy — зайнятий, board — дошка) — це дошка, що розвиває. Він складається з «маніпуляційних» елементів, тобто предметів, з якими можна здійснювати різні дії. Наприклад, «увімкнути — вимкнути», «відкрити — закрити» тощо.

Граючись із бізібордом, дитина розвиває дрібну моторику, навички сенсорної та моторної координації.

Конструктор LEGO. Гра з конструктором LEGO пропонує безмежну кількість варіантів і можливостей, сприяє всебічному розвитку дитини, розвитку її логічного мислення та допомагає дорослим швидко й ефективно взаємодіяти з дитиною. Задоволення та результат від гри здобувають двоє: дитина готова до викликів сучасного світу, а дорослий розкриває творчий потенціал дитини в грі.

[Переглянути](#) ігрові вправи з цеглинками LEGO, які можна запропонувати дітям.

Пазли. Складаючи пазли, діти розвивають дрібну моторику, вчаться мислити логічно, розвивають фантазію, розширюють світогляд і готують руку до письма. Такий вид роботи заспокоює і робить дитину посидючою.

Настільні ігри. Це спосіб допомогти дітям розвинути та відпрацювати різні навички, зокрема уважність, пізнання, асоціації та запам'ятовування. Вони також заохочують дошкільників мислити творчо та спілкуватися з іншими дітьми. Крім того, настільні ігри допомагають розвинути впевненість. Вони підвищують мотивацію та дарують час для відпочинку.

Про що подбати

1. Розмістити столи для гри.
2. Забезпечити достатню кількість різних видів конструкторів, але не всі види одразу, врахувавши вікові особливості дітей.
3. Періодично змінювати асортимент. Як варіант — обмінюватися з іншими групами.
4. Не забувати облаштовувати місця, де діти зможуть виставляти свої роботи, щоб була можливість розповідати друзям і дорослим про свої досягнення.
5. Враховувати динаміку. Саме вона є однією з головних умов участі в грі. Рухова активність — важливий складник гри. Грати можна за столом, але переважно діти граються на килимку, де можна вільно рухатися (ходити, сидіти, стояти тощо).

Дидактична гра «Склади візерунок»

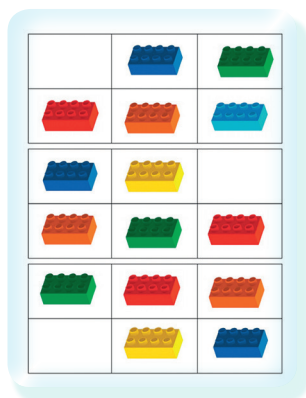
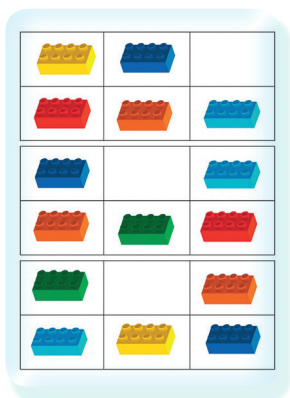
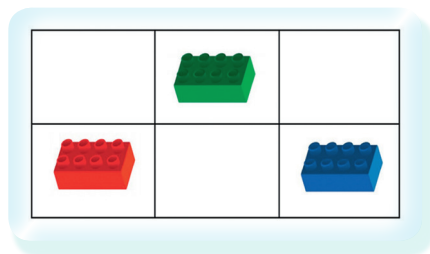
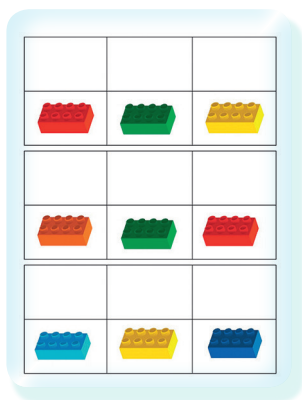
Мета: вправляти в умінні визначати просторове розміщення цеглинок і відтворювати таке саме їх розміщення на прямокутному аркуші паперу.

Матеріали: різні зразки схем розміщення, прямокутні аркуші, набір з шести цеглинок LEGO відповідно до кількості учасників.

Правила: вихователь демонструє зразок — схему розміщення кольорових цеглинок. Діти розглядають зразок і розповідають, якого кольору цеглинка і як розміщені. Потім самостійно відтворюють візерунок.

Ускладнення: вихователь пропонує уважно розглянути схему, запам'ятати розміщення і відтворити її (схему на час самостійної роботи приборати).

Приклади схем:

Ігрові вправи та ігри з камінчиками

У пригоді вихователям стане робота з камінчиками. З дошкільниками середнього та старшого віку їх можна підготувати, розмалювати та використовувати в різних іграх.

Про що подбати

Зібрати, посортувати та розмалювати камінчики.

Мій настрій

Мета:

- ознайомити з різними емоціями;
- формувати вміння розрізняти міміку та емоційний стан;
- розвивати мислення, увагу, уяву, співпереживання, пізнавальний інтерес, емоційно-особистісну сферу;

• виховувати самостійність, організованість, повагу до думок інших людей.

Матеріали: камінчики, на яких зображено різні емоції.

Завдання. Вихователь пропонує дитині вибрати камінчик, що символізує її настрій.

— Який у тебе настрій сьогодні?

— Що тебе сьогодні зробить щасливим?

— Як я можу тобі допомогти?

Відтак допомагає дітям зрозуміти, як можна допомогти собі поліпшити настрій.

Збір урожаю

Мета:

- закріплювати й уточнювати знання дітей про овочі та фрукти;
- формувати вміння класифікувати їх і виділяти спільні ознаки, добирати прикметники;
- розвивати пам'ять, мислення, увагу.

Матеріали: камінчики, на яких намальовані фрукти чи овочі, карта з підказками.

Завдання. Вихователь пропонує дітям:

- відшукати камінчики «фруктів» чи «овочів» серед інших матеріалів чи камінчиків;
- знайти їх за допомогою «карти», попередньо сховавши камінчики в приміщенні;
- відшукати їх за допомогою словесних вказівок (ігри типу «Холодно — гаряче»).

«Хрестики — нулики»

Мета:

- формувати вміння орієнтуватися на обмеженій площині;
- тренувати працювати в парі;
- розвивати ерудицію, уяву, пам'ять;
- виховувати дисциплінованість під час гри; заохочувати їх допитливість.

Матеріали: поле, на якому намальовано дев'ять квадратів про три у три ряди, дві пари камінчиків по п'ять із зображеннями хрестика і нулика.

Завдання. Діти об'єднуються у пари. Вихователь оголошує правила: гравець має вибудувати на полі підряд три однакові фігури (хрестики або нулики) по горизонталі, по вертикалі або по діагоналі раніше, ніж це зробить партнер по грі. Гра триває доти, поки хтось із гравців не побудує в ряд або по діагоналі три хрестика або три нулика.

А що у віконечку

Мета:

- вправляти в умінні визначати стан погоди, формувати вміння аналізувати;
- розвивати пам'ять, увагу, спостережливість, мовлення, критичне мислення;
- активізувати слова з теми «Погода»; виховувати активність, старанність, інтерес.

Завдання. Вихователь пропонує дітям:

- взяти камінчик, на якому зображено погоду сьогодні;
 - пригадати, яка погода була вчора, вранці, ввечері;
- дібрати до камінчиків, на яких зображено стан погоди, камінці емоцій, наприклад який в тебе настрій, коли падає дощ чи сніг.

Чарівна казка

Вихователь пропонує дітям вигадати історію або казку, використовуючи певний набір камінчиків.

Відгадай за описом

Вихователь пропонує дітям обрати ведучого. Ведучий, отримуючи камінець від вихователя, описує, що на ньому зображено, не називаючи його назву. Діти мають вгадати.

Ігри з «кошиками»

Ігрові «кошки» допомагають сенсорному розвитку дітей. Гратися з ними можуть діти всіх вікових категорій як за участю дорослого чи інших дітей, так і самостійно.

«Кошик скарбів»

Гру «Кошик скарбів» описав німецький педагог Елінор Гольдшмідт. У «кошик скарбів», як рекомендує автор, збирають маленькі дрібнички: з дерева, тканини, мережива, металу, кераміки (від 40 до 60 предметів). Робота з предметами з «кошика» розвиває дрібну моторику та побічно поповнює словниковий запас дитини. Робота з вмістом «кошика» не лише підвищує інтерес дітей до спільної діяльності (з педагогом чи однолітками), а й допомагає дитині бути уважною та сприяє підвищенню пізнавальної активності.

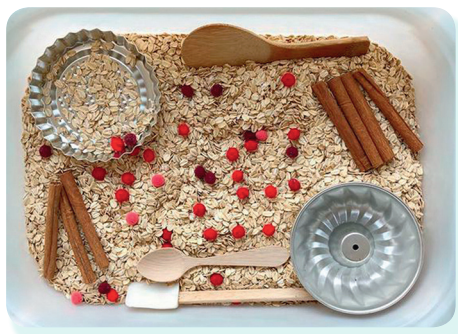
Про що подбати

1. Стежити за речами, що кладуть у «кошик» — вони мають бути безпечні.
2. Зберігати «кошки скарбів» в укритті. Це допоможе педагогу підтримувати цікавість дітей і використовувати ідею наповнення кошика новими предметами під час тих моментів, коли діти капризують і не хочуть спускатись в укриття під час повітряної тривоги.

«Сенсорні кошики»

Першоосною сенсорного розвитку дошкільників раннього та молодшого віку є обстеження, дослідження та маніпулювання. Щоб розширити предметно-просторове розвивальне середовище в укриттях, варто створити різні сенсорні «кошики». Їх можна комплектувати відповідно до завдань:

- аналізування форми предметів за допомогою кількох різних зразків;
- оцінювання величини предметів;
- визначення кольору предметів.

Про що подбати

1. Використовувати матеріали, які не шкодять здоров'ю дітей.
2. Стежити, щоб деталі «кошика» не мали гострих кутів, якими дитина може травмуватися.
3. Якщо сенсорний «кошик» призначений для самостійних ігор дитини раннього віку, то дрібні деталі потрібно вилучити.

Не варто...

...обговорювати ці теми

Психолог Світлана Ройз звертає увагу на такі чотири теми.

Образ дому. Тема важлива й терапевтична, але може стати сильним тригером для тих, хто втратив дім.

Літаки.

Емоції. Запитання «Яка у тебе зараз емоція?» ліпше замінити на коректніше «Ти як?».

Батьки та родичі дитини. Не варто використовувати вправи й техніки, де потрібно згадувати близьких дорослих, домашніх улюбленців, якщо відомо, що є діти, які їх втратили.

...пропонувати робити ці дії

Заплющити очі під час гри. Тим, хто зазнав травматизації, потрібно все контролювати. Можна сказати: «Ви можете працювати із заплющеними або розплющеними очима».

Розповідати про травматичний досвід, втрати.

Глибоко дихати. Ліпше просити дихати так, як комфортно.

Також педагог не повинен торкатися тіла дитини без дозволу. Обов'язково має запитати чи попередити, якщо хоче підійти ближче, кинути м'яча. У розмові не використовувати сарказм і жарти, адже дитина може сприйняти їх як глузування.

Поради: що зробити під час повітряної тривоги, щоб діти не нервувалися

Запевніть, що діти в безпеці

Дошкільників втішають факти. Використовуйте правдиві слова, а не прикрашайте дійсність: наприклад, ураган, землетрус, повінь, наслідки катастрофи. Для дітей знання дають сили та допомагають зняти тривожність.

Зберігайте витримку та самовладання

Якщо діти бачать, що поряд дорослий спокійний, це допомагає їм заспокоїтися та правильно зорієнтуватися в ситуації. Говоріть дітям, що зараз вони в безпеці, тому що ви поряд: «Я з вами, я буду поруч». Скажіть, що у вас є план на різні випадки, що разом ви точно впораєтесь. Коли лунає сигнал тривоги, поясніть, що в цей момент нас захищають воїни, а наше завдання — знайти безпечне місце. І ми будемо своє завдання виконувати! Дозволяйте дітям проявляти різні емоції, бо «немає хороших чи поганих емоцій, емоції говорять про щось важливе для тебе у цей час». Не соромте їх за те, що вони вільно проявляють свої емоції.

Говоріть «слова сили» і відволікайте

Говоріть дітям «слова сили»: що вони розумнички, добре справляються, їхня підтримка для вас важлива і ви її відчуваєте. Якщо в групі є дитина, яка дуже емоційно хвилюється, говорить про свої страхи, переключіть її увагу на конкретне завдання, наприклад призначте відповідальною за щось: взяти пляшку з водою або ліхтарик. Скажіть: «Мені потрібна твоя допомога. Ти з цим впораєшся!». Дитина почне менше хвилюватися, адже тепер має план дій.

Коли ви розмовляєте з дитиною, за можливості робіть це на рівні очей. Поверніться до дитини обличчям, присядьте, щоб зустрітися поглядами. Звертайтеся на ім'я — це привертає увагу.

Запобігайте паніці

Якщо дитина в ступорі, ніяк не реагує, розтирайте їй руки, мочки вух, дайте солодкий чай, цукерку, обійміть і похитайте, щоб включити в рух. Зверніться до неї на ім'я й скажіть: «Михасику, я з тобою, я поруч». Радимо поставити кілька запитань, відповідь на які буде «так»: «Ти мене чуєш?», «Ти мене бачиш?», «Ти хочеш випити води?», «Ти відчуваєш мою руку?» тощо. Потисніть руку дитини і попросіть, щоб вона потисла руку у відповідь. Запропонуйте дитині подихати разом: «Дихай разом зі мною. Ти молодець!». Починайте з видиху: він має бути вдвічі коротшим, ніж вдих. Зробіть разом із дитиною вправу «Свічка — квіточка»: коли видихаєте, уявіть свічку, яку потрібно загасити подихом; коли вдихаєте, уявіть квіточку, аромат якої приємно вдихати. Повторюйте вправу кілька хвилин.

Допоможіть розслабитися

Якщо дитина тремтить, напружена, попросіть напружити м'язи сильно-сильно, а потім повністю розслабити їх. Зробіть разом вправу «Штангіст»: ноги на ширині плечей, нахил вперед, взяти міцно руками уявну штангу, підняти над головою, потримати, напруживши м'язи та затримавши дихання. Потім «впустити» штангу на підлогу, видихнути повітря та потрусити руками, як це роблять штангісти. Вимовити довге «Хууух», видихаючи повітря. Зробіть вправу «Рука»: візьміть дитину за кисть руки, пальцем обведіть кожен пальчик — з великого і до мізинця, ніби змальовуєте контур руки. Попросіть дитину зробити так само з вашою рукою, повторіть на іншій руці.

Не обманюйте

Не говоріть дітям «Не хвилюйтеся, все добре» — це не чесно, і діти це розуміють. Коли загроза минула, скажіть, що ця тривога закінчилася, у цей момент ви в безпеці: «Усе скінчилося. Тривога вже позаду. Тепер ми в безпеці», «Це було складно, але ви впоралися!». Чому це важливо? Тому що так дорослі допомагають дітям почуватися в безпеці, підтримують і повертають дітей у реальність, закріплюють нові способи поведінки у складній ситуації й фіксують у свідомості дітей, що неприємна ситуація закінчилася.

Використані джерела

1. Гура О. Чим зайняти дітей в укритті: сім ефективних форм роботи // Практика управління дошкільним закладом. № 09. 2023. С.14—17.
2. Вівтаник Н. Проспекти та вулиці шахівниці // Вихователь-методист закладу дошкільної освіти. № 04. 2021. С. 55.
3. Види вишитих рушників. URL: <https://kalyna.store/blog/vidi-vishitikh-rushnikiv>

Фотоматеріали:

- Рівненська область: ЗДО № 4, № 14, № 37, № 45, № 50.
- Київська область: ЗДО № 5 «Капітошка», № 6 «Яблунька», початкова школа № 11 дошкільне відділення «Марите», м. Славутич, № 19 «Рушничок», м. Обухів, «Кобзарик», м. Біла Церква, «Золоті зернята», м. Обухів.
- Житомирська область: ЗДО № 25, № 73.
- м. Запоріжжя ЗДО «Ліхтарик».

ВГО «Асоціація працівників
дошкільної освіти»

2024